

foto: L. Rebernik

Geografska širina

e-novičnik Oddelka za geografijo FF UL

maj 2021

ISSN: 2630-1660

Dogodki

Informativni dan na 2. stopnji

Informativni dan za 2. stopnjo bo v ponedeljek, 31. maja 2021, ob 10. uri. Zaradi trenutnih omejitev se lahko predstavitev v živo udeleži največ 20 študentov, zato je potrebna predhodna prijava preko obrazca:

<https://forms.gle/MsCnUkqiHJ8CJeRs6>

Informativni dan bo sočasno potekal tudi preko platforme Zoom na povezavi:

<https://uni-lj-si.zoom.us/j/92101639068>

Oddelek za geografijo FF UL

Novice

Nov vlak, nove spretnosti, nova znanja

Ko smo s študenti pri predmetih Geografija turizma in Endogeni razvoj podeželja v letu 2013 pripravljali Strategijo razvoja turizma v občini Ribnica, smo med drugim zapisali: »Ureditev železniške povezave Ljubljana-Kočevje za potniški promet bo prinesla pomemben impulz za razvoj turizma.« Vmes je sicer preteklo lepo število let ... a smo to s pridom izkoristili 18. 5. 2021.

Tako smo takoj po sprostitvi Covid-19 ukrepov v sklopu terenskih vaj pri Endogenem razvoju podeželja preizkusili novi vlak, ki nas je v eni uri in 15 minutah v sončnem vremenu mimo Grosupljega, Vidma in Ortneka pripeljal v Ribnico.

V Rokodelskem centru, ki predstavlja

Nov vlak z ŽP Ljubljana proti Kočevju odpelje s tira 1 ob 7.51 (foto: S. Uhan).

vozišče prenosa znanj med različnimi generacijami, nam je direktor Tomaž Lovšin predstavil vpetost te ustanove v lokalno/regionalno okolje. Ogledali smo si stalno in virtualno razstavo, ki nas je z VR očali popeljala v skrivnosti obrtniških tradicij na Ribniškem. Bogate in

raznovrstne vsebine tako vsak dan in že več let nagovarjajo različne generacije, ki ob tem lahko izpopolnijo veščine ali pa se tudi ustrezno strokovno usposabljaajo.

Inovativnost Ribničanov pri usmerjanju obiskovalcev (foto: S. Uhan).

Lokalno akcijsko skupino Po poteh dediščine med Turjakom in Kolpo, ki

povezuje osem občin (Velike Lašče, Dobropolje, Ribnica, Sodražica, Kočevje, Loški Potok, Kostel, Osilnica – po površini je tretja največja lokalna akcijska skupina v Sloveniji) in ki bo v programskem obdobju 2014-2020 izvedla več kot 40 projektov, nam je predstavila Nina Sterle. Zanimivo je, da projekti niso muhe enodnevnice, ampak se je precej projektov (npr. Ribniško lončarstvo. Včeraj, Danes. Jutri?; Interaktivni turizem za vse) uspešno umestilo med stalne aktivnosti, ki jih izvaja Rokodelski center. S pomočjo spretnih, zabavnih in zgovornih domačinov smo se v dveh delavnicah učili dveh novih spretnosti, ki sta sicer del ribniškega genoma: izdelali smo priročne pletene košarice in glinene piščalke.

V prijetnem okolju smo (ob upoštevanju covid protokola) spoznavali projekte, ki se izvajajo v okviru programa LEADER/CLLD (foto: S. Uhan).

V popoldanskem delu smo si ogledali edino razstavo o čarovniških procesih v Sloveniji, ki jo že več let gosti Ribniški grad. Potem pa smo na terenu preizkusili, kako deluje sistem izposoje koles (Ricikel), ki je bil financiran iz programa LEADER/CLLD.

Tradicijo ribniškega obrtništva lahko obiskovalci Rokodelskega centra spoznavajo preko VR očal (foto: S. Uhan).

Ervin Troha, viš. svetovalec za družbene in gospodarske dejavnosti na Občini Ribnica, nas je na zelo zanimiv in vsebinsko bogat način vodil po Lepovčah, eni izmed šestih industrijsko-obrtnih con v Ribnici. Predstavil nam je zelo razvejano dejavnost konglomerata Riko, ogledali smo si več proizvodnih faz, ki so potrebne, da nastanejo sestavni deli svetovno znane gradbene in komunalne mehanizacije.

Geografsko pletenje ... je potekalo pod budnim spremstvom sodelavcev Rokodelskega centra (foto: S. Uhan).

Ker je urnik potniških vlakov še precej »luknjičast«, smo se mimo Žlebiča, Velikih Lašč, Turjaka in Pijave Gorice z avtobusom vrnili v Ljubljano. Obogateni z informacijami, vtisi in podatki smo tako v enourni vožnji živahno razpravljali o delovanju lokalno/regionalno pomembnih ustanov na podežlju in o njihovi vpetosti v lokalno okolje. Na terenu smo tudi videli, kakšne neposredne učinke imajo določene prednostne naloge (npr. zagotavljanje delovnih mest) v lokalnem okolju. Predvsem pa so se razvile ideje, katere endogene potencialne bi bilo na Ribniškem smiselno razvijati tudi v prihodnje.

Ricikel na geografskem testiranju – uporabnik in kolo sta preživela! (foto: S. Uhan).

Svoje vtise o terenskih vajah pa so še na avtobusu študentke in študentje takole ubesedili ...

»Ribnica me je pozitivno presenetila ter preseгла moja pričakovanja.«
»Zelo lepo smo bili sprejeti (Rokodelski center, Lokalna akcijska skupina Po poteh dediščine med Turjakom in Kolpo, predstavnik občine): sogovorniki so izžarevali pozitivno energijo, domačini so z nami podelili nekaj njihovega bogatega znanja, na katerega so upravičeno ponosni.«
»Ribnica daje občutek urejenosti, domačnosti – z veseljem bi živel/a tu.«
»Ribnica je prepoznavna po svojih vrhunskih izdelkih (suhorobarstvo, glineni izdelki, izdelki iz kovine in lesa).«
»Te terenske vaje so bile ene izmed najlepših v času mojega študija.«

... vabljeni, da zapisano tudi sami preverite na terenu!
Sara Uhan in Irma Potočnik Slavič

Ponovno odprtje knjižnice
 Po optimističnem odprtju knjižnice v začetku študijskega leta, ko smo se po dolgem času zaprtja lahko razveselili obiskovalcev, je sledil »hladen tuš«, po komaj štirinajstih dneh delovanja smo morali zapreti knjižnico. Uvajanje v knjižnico za prve letnike smo zato imeli v virtualni obliki, na srečo so jo nekateri uspeli pred zaprtjem obiskati, da so si lažje predstavljali, o čem govorimo. Vse do 28. 4. 2021 smo gradivo izposojali le po pošti, ali pa s prevzemom na brezstični izposojni točki. Komunikacija z uporabniki je potekala po elektronski pošti. Zamudnin in opominov nismo zaračunavali, prav tako nismo vztrajali, da je gradivo potrebno vrniti do poteka datuma izposoje. Potem pa so se v drugi polovici aprila na hitro izboljšale epidemiološke razmere in s prejetjem obvestila, da se fakultete ponovno odpirajo za študijski proces, smo se odločili, da že med prvomajskimi prazniki, natančneje 28. 4., ponovno odpremo vrata knjižnice. Uporabniki so nas namreč kmalu po objavi novice o odprtju fakultet začeli spraševati, če morajo sedaj vrniti izposojeno gradivo in kdaj bomo pričeli zaračunavati

zamudnino. V prvem tednu odprtja je bil obisk sicer pričakovano majhen, sedaj ga je nekoliko več, še vedno pa ne toliko, kot ga je bilo običajno v tem času pred poletnim izpitnim obdobjem. Kljub temu, da se gradivo lahko izposoja v knjižnici, študentom, ki niso iz Ljubljane, po naročilu gradivo ta mesec še brezplačno pošiljamo po pošti na dom. Junija to ne bo več možno, oziroma bo potrebno plačati stroške pošiljanja, zaračunavati bomo začeli zamudnino in tudi opomine. Vstop v knjižnico ali kartografsko zbirko je zaradi priporočil NIJZ številčno omejen na pet obiskovalcev (v kartografski zbirki na tri obiskovalce). Upoštevati je treba vse ostale zaščitne ukrepe – medosebna razdalja, nošenje zaščitnih mask, razkuževanje rok. Uporaba čitalniških mest je dovoljena le za spremljanje hibridnega načina predavanja - z uporabo slušalk. Tehnične preglede zaključnih del na željo študentov opravljamo prek elektronske pošte, v kolikor se ti ne morejo osebno oglasiti v knjižnici. Ker je na splošno zelo malo študentov na fakulteti, ima knjižnica tudi skrajšan urnik. Z dodatnim sproščanjem ukrepov pričakujemo, da se vrne običajni vrvež na fakulteto in da bomo po tem lahko sprejemali večje število obiskovalcev tudi v knjižnici ali kartografski zbirki.

Lucija Miklič Cvek

Poročilo s Slovenskih regionalnih dni

V četrtek, 6. 5., so potekali Slovenski regionalni dnevi. Kot smo v zadnjem letu že navajeni, je bil simpozij izveden preko spleta. Začel se je z nagovori organizatorja, ministrov, direktorja regionalnega razvojnega sklada in predsednice RRA GIZ. Če smo bili pri nagovoru ministra Zdravka Počivalška priča klasičnim »političnim« besedam, je bil nagovor ministra Zvonka Černača strokovno nekorekten in predvsem politično obarvan. Kot ključne razloge za neustrezen regionalni razvoj pa je našel predvsem v obsežnem birokratskem aparatu, neustreznih prometnih dostopnosti in neustreznem profilu v izobraževanju. S pozdravnimi govori sta sicer zaključila direktor Slovenskega regionalnega sklada Matjaž

Ribaš in predsednica RRA GIZ Karmen Sonjak. S strokovnega vidika sta srečanje otvorila dr. Marjan Ravbar in dr. Damjan Kavaš, ki sta predstavila zgodovino slovenske regionalne politike ob njeni 50. letnici. Regionalna politika je v tem obdobju opravila dolgo pot z več vzponi in padci. Doseženih je bilo kar nekaj uspehov in lahko govorimo o pomembnih učinkih regionalne politike. Hkrati pa je v številnih vidikih tudi neustrezna in pomanjkljiva, saj ne zmanjšuje razlik v regionalnem razvoju in so zato pred njo pomembni izzivi. Slednji bodo v prihodnje povezani predvsem z blaženjem posledic pandemije, z novo finančno perspektivo, pomanjkanje javnih sredstev in globalnimi trendi, kar bo zahtevalo tudi ustrezne odzive regij.

Letošnji Slovenski regionalni dnevi so potekali že znanih razmer potekali v celoti preko spleta (vir: Simpozij Slovenski Regionalni dnevi).

Osrednji del srečanja je bil namenjen predstavitvam in razpravi o Evropski kohezijski politiki in regionalnem razvoju v obdobju 2021-2027. Sklop se je začel s predstavijo generalnega direktorja direktorata za regionalni razvoj mag. Grega Kordeža. Predstavil je predvsem osnovne pojme in informacije, s katerimi se večina udeležencev srečanja srečuje vsakodnevno v praksi. Do občinstva podcenjujoča predstavitev pa ni ponudila konkretnih novih in uporabnih informacij. Mag. Josip Mihalic je predstavil vlogo evropske kohezijske politike kot gonilne sile naložb EU v prihodnjem programskem obdobju. Ta sklop pa se je zaključil s predstavitvijo mag. Lilijana Madjar o vlogi regionalnih razvojnih agencij pri uresničevanju razvoja regij in države. Prav veliko novih informacij nismo dobili, temveč

je šlo večinoma za ponavljanje poznanih podatkov in hvaljenje projektov, ki pogosto niso zares smiselni z vidika regionalnega razvoja.

Po odmoru se je simpozij nadaljeval s predstavitvijo aktualnih razpisov Regionalnega sklada za trajnostno in digitalno prihodnost, ki jo je pripravila Tjaša Kariš. Valentina Lavrenčič in Blaž Barborič sta predstavila pilotni projekt priprave regionalnih prostorskih planov. O slednjih se že dolgo govori, a zaenkrat še čakamo na izvedbo. Prav na podlagi tega projekta naj bi dobili pomembna izhodišča s čimer bi v nadaljevanju dobili uporabne regionalne prostorske plane. Zaključili smo s predstavitvijo projekta Medresorsko usklajeno spodbujanje razvoja v obmejnih problemskih območjih kot izhodišče za program razvojnih spodbud za OPO. V sklopu projekta je bilo ugotovljeno, da so med občinami, ki spadajo v OPO precejšnje razlike. Po mnenju raziskovalne skupine zato niso smiselni enotni ukrepi za vsa območja, temveč so občine razdelili v štiri tipe, katerim naj bi nato sledili tudi specifični ukrepi.

Dogodek se je zaključil z okroglo mizo, ki je bila nekoliko osiromašena zaradi precejšnje časovne zamude, ki se je nabrala tekom dogodka. Hkrati pa je (pre)veliko število udeležencev okrogle mize onemogočilo razvoj konstruktivne debate. Udeleženci so sicer predstavili svoje mnenje o evropski kohezijski politiki, pomenu pokrajin in zelenem prehodu. Izpostavili so, da bi veljalo regije prej vključevati v programiranje in ne šele takrat, ko se država že odloči za poglavitne usmeritve. Prav tako je bila večina mnenja, da bi veljalo ohraniti dogovor za razvoj regij, kot ključen izvedbeni dokument regionalnih razvojnih programov. Čeprav bi bile zaželeno določene izboljšave, je še vedno bolje tako, kot pa popolnoma nov dokument in sistem. Glede pokrajin je prevladovalo enotno mnenje, da so potrebne in bi lahko pripomogle k razvoju regij. Hkrati pa pokrajine same po sebi ne pomenijo rešitev, če ne bodo zagotovljeni vsi pogoji za njihovo normalno delovanje.

Pri trenutnih programih se kaže, da so projekti premalo regijsko specifični, da bi lahko izkoriščali specifične potenciale posameznih regij. Del o zelenem prehodu je bil precej kratek, hkrati pa so bila podana mnenja, ki nakazujejo na slabo poznavanje možnosti, ki jih slednji ponuja. Preveč se namreč omenja projekte in procese, ki ne sledijo modernim trendom, kot so opazni v razvitejših evropskih državah.

Dogodka se je preko spleta udeležilo okoli 190 ljudi. Večino predstavitev s simpozija pa je dostopnih na spletni strani simpozija:

<http://rrs.zrc-sazu.si/Z-GODOVINA/PLATFORMAZOOM2021>

Na področju regionalne politike v Sloveniji je nekaj pozitivnih vidikov, hkrati pa po vsem slišnem na dogodku ni težko razumeti, da marsikaj ne poteka tako kot bi si želeli. Ob tem se lahko tudi vprašamo v katero smer se bosta regionalna politika in razvoj razvijali v prihodnost. Pred njo so namreč številni pomembni izzivi, med katerimi izstopata finančna perspektiva in blaženje posledic pandemije. Vsi akterji pa opozarjajo na pomen krepitve sodelovanja in povezovanja med sektorji in regijami.

Nejc Bobovnik, Lea Rebernik

HeritageHack 2021

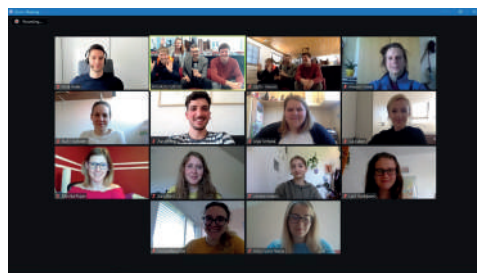
Od 7. do 9. maja je preko spletne platforme HOPIN potekal HeritageHack 2021, aktivnost projekta YOUIND, Mladi v industrijskih regijah – Krepitev institucionalnih zmogljivosti za preprečevanje izseljevanja mladih iz industrijskih mest, ki je bil sofinanciran v okviru programa sodelovanja Interreg V-A Slovenija-Avstrija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, projektni partner pa je Občina Idrija. Letošnji hekaton, Periferija vabi!, je v ospredje postavljala izzive slovenskega podeželja in manjših mest, zaznamovanih z industrijsko dediščino. Udeleženci smo iskali inovativne rešitve za razvoj slovenskih perifernih območij, s poudarkom na vključevanju mladih in ranljivih skupin ter inovativnega vključevanja kulturne dediščine.

Dogodek je organiziralo društvo Idrija 2020, s podporo različnih partnerjev.

Letošnji dogodek se je odvijal pod geslom Periferija vabi! in je v ospredje postavljala izzive slovenskega podeželja in manjših mest, zaznamovanih z industrijsko dediščino (vir: Facebook stran Idrija 2020 + ID20).

Skupino FormaViva smo sestavljale Lara Godnjavec, Nuša Hudoklin in Lana Nastja Anžur. Združile smo svoja geografska znanja – predvsem tista o razvoju podeželja, turizmu, delu z mladimi in kulturno dediščino. Za razvoj ideje smo imele na voljo 24 ur, z vmesnimi srečanji z mentorji ter napotki, na koncu pa smo osvojile odlično tretje mesto.

Skupino FormaViva, ki je predstavila idejo Naša Barka so sestavljale Lara, Nuša in Lana Nastja (vir: Facebook stran Idrija 2020 + ID20).

Osredotočile smo se na območje Brkinov, ki ga prepoznavamo kot izjemen prostor z veliko potenciala za nadaljnji razvoj in reševanje podeželske problematike, in kjer največjo priložnost vidimo v povezovanju lokalne skupnosti skozi kulturno dediščino, saj na omenjenem območju predstavlja velik razvojni potencial. Brkini se nahajajo v jugozahodni Sloveniji in segajo v 4 različne občine (Divača, Pivka, Hrpelje-Kozina, Ilirska Bistrica). Zaradi izražene dvojne perifernosti, tako na državni kot tudi na občinski ravni, so gospodarsko manj razvito območje, od koder odhaja delovna sila, zaposlavljeno pa je tudi delovanje institucij, ki bi krepile lokalno identiteto. Tako

smo se v skupini osredotočile na grajenje identitete prebivalstva, saj močna povezanost lokalne skupnosti dobro pripomore k nadaljnjim razvojnimi prizadevanjem, predvsem v bogatem kulturnem potencialu, ki je na omenjenem območju slabo izkoriščen.

Rešitev smo prepoznale v vzpostavitvi skupnostnega prostora Naša Barka, ki bi predstavljal glavno točko povezovanja gospodarskega, dediščinskega in turističnega sektorja. Barka je naselje, po katerih naj bi Brkini dobili ime, pridevnik »naša« pa izpostavlja pomen skupnosti. V načrtu je preureditev večje, stare in zapuščene domačije značilne arhitekture, ki bi s svojo zunanostjo predstavljala identiteto območja. Do pridobitve vseh potrebnih financ za obnovo nepremičnine pa bi najeli skupnostni prostor v bližnji industrijski coni.

Ideja temelji na medgeneracijskem prenosu znanja in veščin izdelovanja tradicionalnih produktov preko delavnic, tečajev in neformalnih izobraževanj, kjer bi poudarek dali na mlade in ranljive skupine. Produkti bi bili vključeni tudi v lokalno blagovno znamko, s čimer bi krepili tako podjetništvo kot lokalno identiteto območja. Vse informacije bi bile dostopne na spletni strani Naše Barke, vključno s promocijskim filmom in turističnimi vodniki, ki bi jih s pomočjo geoinformacijskih sistemov soustvarili mladi. Glavni predvideni rezultati naše ideje so varovanje kulturne dediščine, skozi delavnice in druženja, nova delovna mesta (npr. razvojnik, mladinski delavec), zagotavljanje trajnosti in zelenega gospodarjenja na območju ter, kot glavni rezultat, upad odseljevanja zaradi novih možnosti dohodka, turistične dejavnosti, revitalizacije območja in močnejše lokalne identitete prebivalstva.

V sklopu ideje smo morali začrtati tudi finance. Glavne vire prihodkov bi črpali iz programskih financiranj na občinski, državni in evropski ravni, ter preko partnerstev, s katerimi bi sodelovali pri organiziranih dogodkih na območju. Stroški pa obsegajo plače – 5 novih delovnih mest, ureditev prostora in sama organizacija dogodkov.

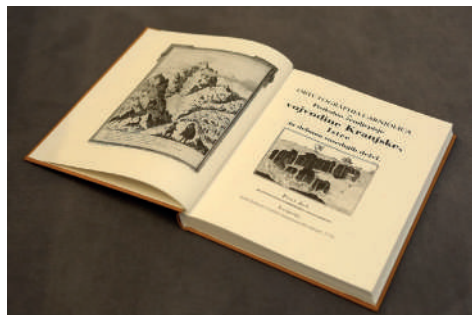
Našo idejo smo zaključile z mislijo, da

ljudje na območju Brkinov prepočasi prepoznavajo lastne potencialne, zato je potrebna zunanja iniciativa, ki bo krepila zavest lokalnega prebivalstva in jih angažirala. Osredotočamo se na zaupanje v mlajšo generacijo, da bo gradila na tej skupni identiteti območja, ljudje pa kraja, ki ga imajo radi, ne zapuščajo zlahka.

Nuša Hudoklin in Lara Godnjavec

Izšel je prevod Oriktografije Kranjske Baltazarja Hacqueta

Knjižnica Jožeta Udoviča Cerknica je v sozaložništvu z založbo Maks Viktor izdala prevod prve od štirih knjig Oriktografija Kranjske ali fizikalno zemljepisje vojvodine Kranjske, Istre in deloma sosednjih dežel avtorja Baltazarja Hacqueta. Izvirnik z naslovom *Oryctographia Carniolica, oder Physikalische Erdbeschreibung des Herzogthums Krain, Istrien, und zum Theil der benachbarten Länder* hrani tudi naša knjižnica in sicer prvi del iz leta 1778 in drugi del iz leta 1781. Ker je knjiga ena od najpomembnejših znanstvenih del iz 18. stoletja o našem ozemlju z geografskimi, geološkimi in etnološkimi vsebinami, smo bili veseli informacije, da je bil izdan prevod, saj bo tako knjiga lažje dostopna širšemu krogu bralcev, ki jih poleg prej omenjenih vsebin zanima tudi spoznavni proces naravoslovne znanosti tega obdobja. Za geografe pa je pomembna zato, ker avtorja štejemo med začetnike krasoslovja in speleologije, ker v delu opiše in razlaga kraške pojave.

Vir: Občina Cerknica

Iz nemščine je knjigo prevedel Primož Debenjak, prevod iz latinščine pa je opravil Matej Petrič. V prvem delu avtor opiše podzemne jame, gore, kamnine in fosile ter vode na Slovenskem. Celostranska ilustracija

na začetku prvega zvezka velja za prvo znano upodobitev Triglava. Narejena je po predlogi kartografa Franca Ksaverja Barage iz leta 1776. Na koncu zvezka je priložen pregledni zemljevid goratega dela Kranjske od Celovca do Save s poudarkom na površju in vodovju. Spremnost besedo sta pripravila Andrej Kranjc (Življenje in delo Baltazarja Hacqueta) in Mihael Brenčič (Potujoča geologija. Geologija v I. delu *Oryctographie Carniolice*). Prevod si lahko izposodite, izvirnik pa si lahko pod posebnimi pogoji ogledate v naši čitalnici, ali pa si o njem preberete in ogledate sken naslovnice v digitalnem katalogu 100 knjižnih del Oddelka za geografijo.

Lucija Miklič Cvek

Kako smo snemali mrazišča (vtisi treh geografov)

Bilo je v enem od februarjskih petkov letošnjega leta, ko me je doseglo elektronsko sporočilo novinarke Renate Dacinger za sodelovanje v oddaji Ugriznimo znanost na RTV Slovenija. Ne morem reči, da imam z novinarji malo izkušenj in priznam, da so minili časi, ko mi klic novinarja požene malce adrenalina ali priključijo malo treme, včasih nalogo z veseljem in brez slabe vesti prevzamam na druge. Pa vendar je šlo tokrat za žanr po mojem okusu in oddaja, ki jo včasih pogledam, me je prepričala, da se ekipa popularizacije znanosti loteva strokovno, profesionalno in s precej entuziazma. Pravzaprav ni naključje, da je bila oddaja po kakovosti prepoznana in nagrajena tudi v evropskem merilu. No, vrnimo se v tisti petek, ko je voditeljica želela enega od »FF Ogrinov« v svoji oddaji o vetru na morju. Da ne dolgozemo po mailu kaj, kdaj, kako, kje in koga potrebuje, sem jo kar poklical na v mail priloženo številko in kmalu sva ugotovila, da nalogi ne bom kos, morda pa bo imela več sreče pri Darku. A preden sva se prijazno poslovila, je gospa mimogrede še vprašala, »Kaj zanimivega pa vi počnete?« Če je do takrat izgledalo, da bo najin pogovor kratek, potem ni bilo več tako. V opisu raziskav, ki jih v povezavi s klimatografijo opravljamo, je zastrigla ob omembi mrazišč: »A vi ste tisti! Ja saj

to pa malo poznam, mi je kolega že večkrat omenil to temo ...« No in tako je gospa klicala za veter, prodali pa smo ji mrazišča. Posel je bil sklenjen in obljubil sem ji še nekaj sogovornikov, ki pokrivajo različne vidike tematike mrazišč. Za vplive na vegetacijo sem prosil gozdarja in mraziščarja Iztoka Sinjurja, za vplive na kakovost zraka sem poklical našo Kristino Glojek, za terenskega mačka pa ne moreš zgrešiti, če ti uspe prepričati našega Darkota. Ker sem lahko izbral, sem si udobno zagotovil vlogo v studiu.

Matej Ogrin

V studiu se je oddaji pridružil Matej (vir: Facebook Ugriznimo znanost).

Ko mi je Matej rekel, da rabijo še enega, ki bi na terenu v Loškem potoku kakšno rekel o tamkajšnjih mraziščih, pa ne o Retijskem, ker bo to predmet druge debate v okviru oddaje, me je prešinilo, da govorjenje »na suho« o tej temi ne bo pretirano zanimivo. Omislil sem si, da bi bolj pritegnilo gledalce in bilo didaktično učinkovitejše, če bi za potrebe snemanja postavili dva klasična minimalna termometra, enega v dno mrazišča, drugega na njegov obod in bi potem v kamero komentiral izmerke in ostalo, kar sodi zraven. Od lokacij, kjer smo v Loškem potoku več let lovili mraz, se je sam po sebi ponudil Poden pri Podpreski. Izkazal se je za eno hladnejših mrazišč v tej pokrajini, rado ga ima oko kamere, pa še lahko je dostopno (tudi z avtom), če se bodo televiziji odločili snemati s tistimi velikimi okornimi kamerami. Ko je sledil klic novinarke, ki naj bi poskrbela za terenski del oddaje, in sem ji predstavil zamisel, ni imela nič proti. Samo dodala je: »Če ste to pripravljeni narediti za nas!« V mailu

naslednji dan je sporočila okvirne vsebinske iztočnice in datum snemanja: sredo, 3. marec 2021 ob 7. uri zjutraj. Ko sem komentiral, da je predlagana ura malo prepozna, če želimo posneti še kakšno inverzijsko meglico, je odpisala, da žal prej ne gre. Omejujoč dejavnik je TV hišni red povezan z nekimi sindikalnimi pravili in pravicami ... Dobro, sem pa vsaj izvedel ime novinarko s katero bom imel opravka (ob telefonskem klicu sem, kot običajno, ime preslišal). Podpisana je bila Anja, iz njenega e-naslova sem razbral, da se piše Cucek.

Dopisovanje je potekalo v petek, snemanje je bilo napovedano za sredo. Torej bo potrebno termometre postaviti čez vikend in upati, da bo do snemanja vsaj kak dan z radiacijskim vremenom in dobrimi pogoji za nastanek temperaturnega obrata. Doma ideji, da bi šli za vikend v Loški potok postavljati termometre, dami nista nasprotovali, čeprav smo v preteklih letih podobno misijo opravili že n-krat. In vedno je bil to lep izlet, kjer smo prijetno združili s koristnim: lepa pokrajina, odtisi medvedovih šap v blatu in snegu, sankanje, rabutanje smrečice ob cesti za novoletno jelko (itak bi jo cestarji posekali), da ne omenjam pijačo in legendarne podpornike šanka Pri Birtku.

Vremenska sreča je bila mraziščni oddaji naklonjena. Ponedeljek in torek jasno in mirno vreme, spodobno suh zrak, vremenarji so napovedovali v mraziščih Notranjske jutranje temperature krepko pod lediščem. Ni mi jasno, kako bi snemanje izpeljal, če bi bilo vse dni oblačno, če bi pihalo ali deževalo. Bi v kamero razlagal rezultate meritev izpred let? V sredo ob napovedanem času me je pod Taborom že čakala snemalna ekipa: novinarka Anja, snemalec slike, snemalec zvoka in fant za vse ostalo. Odpravimo se na Tabor. Še preden so postavili kamero in razpeljali kable odprem »tablerone« in si dokončno oddahnem. Zjutraj, pred odhodom v Loški potok, pogledam HOBOLink Retje, -11 OC, tu na Taboru, dobrih 100 m višje, -7,1 OC. Oddaja je rešena! Posnamemo, pokomentiram, brez ponavljanja ne gre, ker je potreb-

no gledati mimo kamere in ne v njo. Vajo ponovimo še v Podnu. Tudi v ponavljanju, ker ko kaj kažeš po okolici, ne smeš biti obrnjen stran od kamere za več kot par sekund, pa ne smeš s svojo senco zakrivati lesketajočih se kristalčkov slane, pa spet nesrečno gledanje v kamero.

Darko je snemalno ekipo odpeljal na dve lokaciji - Tabor in Poden (vir: Facebook Ugriznimo znanost).

Za boljšo predstavo, je Darko z nazor-no grafiko prikazal gibanje zraka v Loškem Potoku (vir: oddaja Ugriznimo znanost).

Spodobi se in pravično je, pa še sindikalnim pravilom je ustrezno, če pavzo pred naslednjim snemanjem s Kristino popestrimo z jutranjo kavo. Povabilo so RTVjevci z veseljem sprejeli in hkrati izrazili močan dvom o realizaciji ideje, saj smo snemali v železnih covid-časih z razno raznimi omejitvami, zaporami tega in onega ipd. Zaradi poznavanja lokalne klime nisem bil pretirano zaskrbljen. Podrobnosti niso za javna ušesa, ampak že prvi poskus je bil uspešen. Ni bila samo kava, ampak kava s spremstvom. Spremstvo je prišlo, ko smo se razgovorili o namenu in ciljnih naših ekipe. Deležni smo bili tudi

nadvse poučne zgodbe, da je potrebno biti ob testiranju z domačimi antigenskimi ipd. testi nadvse previdni. Hitro se lahko zgodi, če sta embalaži preveč podobni, da pomotoma namesto testerja v štamperle naliješ razkužilo. Ni se končalo tragično, bilo je hudo, posledice pa so se vleklye, saj »testiranec« do dneva snemanja še ni bil sposoben okušanja domačih kolin, kvečjemu kake župce. Bila je to dragocena in poučna izkušnja s snemanja na terenu. Snemanje v studiu v okviru »Ugriznimo znanost« sem pred leti s prof. Rakovcem, ko smo govorili o ledenih dobah, že absolvirali. Naučiš se gledati mimo kamere, opozorjen si na previdnost, ko v covid-časih rokuješ s steklenicami in tekočinami, pa še ob ogledu oddaje izveš, da je novinarka Anja tudi scenaristka in da se ne piše Cucek ampak Čuček.

Darko Ogrin

Snemanje o problematiki kakovosti zraka poseljenih mrazišč je bilo na vrsti ob 11. uri. Ker so za razliko od obeh Ogrinov moje izkušnje pred kamero bolj borne, sem k snemanju povabila še Asto Gregorič iz podjetja Aerosol. Poleg tega, da je bilo samo snemanju skupaj z njo veliko bolj sproščeno in zabavno, je Asta s svojim bogatim znanjem na tem področju in s sodelovanjem pri raziskavi lahko povedala in razložila še marsikatero zanimivost.

Kljub jutranji sreči oziroma temperaturnem obratu, je bilo ob uri snemanja onesnaženosti zraka v Retjah ozračje že povsem premešano. V marcu je namreč dan že precej daljši kot pozimi, sonce pa ima tudi večjo moč. O zimskem mrazu, ki sem ga doživela tudi v času merilne kampanje, ni bilo niti sledu. Temperature so se povzpele krepko nad ničlo, tako da je snemanje v bundah, z namenom poustvarjanja zimskih razmer, postalo pravi izziv. Pri tem se je veter, ki je sicer še dodatno premešal ozračje, s sušenjem znoja na obrazu izkazal za rešitelja mojega videza na kameri. Nisem si mislila, da mi bo v Retjah lahko tako vroče. Ob tej uri in pri tej temperaturi, ki so mraza vajenih Retjanov bile skoraj poletne, ni bilo pričakovati, da bi se iz kakšnega

dimnika valil dim.

Kristina je skupaj z Asto Gregorič predstavila problematiko kakovosti zraka poseljenih mrazišč (vir: Facebook Ugriznimo znanost).

Z Aethalometerom, merilnikom za črni ogljik, ki ga je Asta za snemanje ponovno pripeljala v Loški Potok, smo tako lahko le pokazali, kako nizke so koncentracije delcev, ko se v kotanji ne kuri. V času merilne kampanje je bilo v Retjah in na hribu Tabor nad kotanjo še precej več merilnikov kot samo Aethalometer. Zaradi pregrešno visoke cene teh so bile vse naprave izposojene od drugih institucij, ki so sodelovale v raziskavi in jih nismo mogli pokazati. Vendar pa je snemalna ekipa vseeno želela poustvariti potek mobilnih meritev, tako da je moj vsesplošno uporabni nahrbtnik znamke Dakine postal, priznam, kar slab ponaredek originalnega nahrbtnika z mikromerilniki v lasti nemškega inštituta TROPOS. Slogan, sicer športne znamke "Product problem solver", se je v tem primeru izkazal za zelo ustreznega.

Kljub vse prej kot onesnaženemu ozračju v času snemanja smo, upam, s prikazom rezultatov merilne kampanje opozorili na skrb vzbujajoče razmere v času ogrevalne sezone in temperaturnih inverzij. Čeprav na ta dan niti samih snemalcev nismo čisto prepričali, da so koncentracije delcev PM v času zimskih temperaturnih inverzij v Retijski kotanji primerljive z indijskim metropolitanskim območjem Delhi.

Kristina Glojek

P.S.: Za vse, ki ste oddajo zamudili je ogled celotne oddaje še vedno možen preko povezave:

<https://4d.rtvsllo.si/arhiv/ugriznimo-znanost/174763375>

Noč geografije 2021

Noč geografije je sedaj že tradicionalni dogodek, ki povezuje geografe po svetu. Pobudo za poseben dan v letu, ki bi bil namenjen promociji geografije, je podalo francosko geografsko društvo leta 2017. Že naslednjega leta se je predlogu pridružila Zveza geografskih društev na evropski ravni (EUGEO), leta 2019 pa še Mednarodna geografska unija (IGU). Prvi petek v mesecu aprilu je tako po celem svetu namenjen geografiji.

Lani se je Noči geografije pridružila tudi Slovenija, zaradi Covid-19 razmer na daljavo in le na kratko. Letošnjo osrednjo prireditev, ki jo je organiziral Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, je potekala v petek 9. aprila (na drugi petek v mesecu, ker je bil na prvi petek Veliki petek) z začetkom ob 19:42, ravno ko je sonce v Ljubljani zašlo.

Noč geografije je že tradicionalen dogodek, ki smo se mu slovenski geografi letos pridružili drugič.

Na daljavo smo se povezali geografi iz cele Slovenije ter sodelovali na okrogli mizi, razglasitvi rezultatov fotografskega natečaja ter podelitvi Bohinčeve nagrade za najboljšo študentsko delo v preteklem letu.

Okroglo mizo z naslovom »Kaj je geografija« je vodil dr. Aleš Smrekar iz Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Na okrogli mizi pa so o tej temi razpravljali dr. Mimi Urbanc iz Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, Daniela Krpič iz Zavoda za upravljanje kulturne dediščine Grad, Aleksander Jeršič iz Osnovne šole Draga Kobala iz Maribora, Fedjo Pobegajlo iz Turistično gostinske zbornice Slovenije ter Klemen Strmšnik iz podjetja Zavita. Svoje poglede na geografijo so tako predstavili geografi, ki delujejo na različnih področjih, pa tudi predstavniki različnih generacij. Sogovorniki so geografijo opisali kot vedo, »kjer prostor šteje«, ki povezuje ostale vede, ki da širino ter poglede iz drugega vidika. Geografi lahko

pomagamo družbi pri reševanju trenutnih družbenih izzivov. Lahko smo stična točka, povezovalci prizadevanj različnih strok pri reševanju številnih prostorskih in razvojnih problemov.

Razglasitev nagrajencev, ki so sodelovali na fotografskem natečaju »Mi v pokrajini 2021«, je vodila Nataša Mrak, predsednica Društva učiteljev geografije Slovenije, saj je bilo društvo organizator tega dela Noči geografije. Na natečaju je sodelovalo skoraj 70 udeležencev, fotografije so prispele iz 16 osnovnih šol in 7 srednjih šol, pa tudi 1 študentska fotografija. Člani žirije so na fotografijah iskali povezanost estetike pokrajine ali konfliktov v prostoru s sporočilnostjo fotografije ter sozvočje vsebine in naslova. Nagrajene in ostale fotografije so objavljene na spletnih straneh DUGS.

Komisija v sestavi dr. Matjaž Geršič, akademik dr. Andrej Kranjc in dr. Aleš Smrekar je za najboljšo študentsko raziskovalno nalogo med 6 poslanimi magistrskimi deli in eno zaključno seminarsko nalogo izbrala magistrsko delo Nike Knez z Oddelka za Geografijo FF UL, z naslovom Določanje potencialnih habitatov za naselitev evropskega bizona v Sloveniji. Mentor nagrajenega magistrskega dela je dr. Blaž Repe, somentor pa dr. Ivan Kos iz Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Naloga je prepričala komisijo z odličnim povezovanjem fizično in družbeno geografskih vsebin ter z izvedbo GIS analiz in modeliranjem. Rezultatov razpisa smo bili še posebno veseli vsi iz ljubljanskega oddelka za geografijo. Letošnjo Noč geografije so spremljale še 4 druge prireditve. Več o njih si lahko preberete na spodnjih povezavah.

Več o Noči geografije je dostopno na <https://www.geonight.net/> Slovenske strani Noči geografije: <https://www.geonight.net/category/slovenija/> in <https://www.zveza-gs.si/2021/04/17/noc-geografije-slovenija-2021/> Ogled nagrajenih fotografij »Mi v pokrajini 2021«: <https://www.drustvo-dugs.si/zakljucek-foto-natecaja-mi-v-pokrajini-2021/>

Simon Kušar